

DERME

● MALATYA HALKEMİNİN ●

AYLIK MEZMURASI

SAYI: 6 İKİNCİTEŞİRİN 1937

İçindeki Yazılar:

Okuma zevki, Terakki, Gençlik

Meyva bahçesi yapılacak tarlaların hazırlanması

Bana Göre Seneler

(Şiir)

Çakır Ayşe

Agrotis

Cumhuriyet Edebiyatı

Madde ve Atom

Biz Türkler

Sefiller

Avukat Hüsnü

Ahmet TUZAK (1)

M. Gandaz YOLDAŞ

H. Cahit ULUCENK

S. VARDAR

Cahit ULUCENK

Fizik öğretmeni H. Balandögen

M. M.

Eaik AKDOĞANGİL

Neşriyat Müdürü
Faruk Yakın
BASILDIĞI YER
Fırat Basımevi
MALATYA

DERMİE

Abone şartları
Yıllığı (120)K
6 aylığı (60)

MALATYA HALKEVİNİN AYLIK MECMUASI

Okuma Zevki, Terakki, Gençlik

Zamanının ufak bir müsaadesinde, uğramakla sevdiğim Halkevi kütüphanesine yaklaştığımda içinde birbirleriyle çarpışan sevinç hislerinin kaynadığını duyarım. Atamızın sunduğu Halkevi benim evim değil midir? diye kendi kendime bir sual sorar. Ve aldığım cesaretle içeri girerim.

Bu anda daima karşılaştığım mültefit gözlerden ikisi gözüme ilişir. Bu gözlerki asil ruhlarının temizliğini parlaklıklarile ifade eden hepimizin tanıdıklarından birisidir. Bunlar ufak bir çocuğa bile aynı hitabelerle daveti severek yapar ve bu hareketlerinden bir iftihar bile duymazlar. Çünkü onlar bu vazife ve işlerini halkçılık duygularile yapmaktadırlar.

Salondan içeri girer girmez sağ kol üzerinde kütüphane kapısına gidilerek bakıldıkta içerisi bom boş, kimseler yok, yalnız ve yalnız (Hafız kütüp) masasının başında görünür.

Ufak bir konuşma, devam edenlerin (Çok sayanı şükran olan) mektep yavruları bulunduğunu öğretir ve bunların da belki ayda ve belki

iki ayda bir açılma mazhariyetine kavuşan dolablardaki kitaplardan değil, masa üzerindeki yevmî gazete ve mecmuaları okumak arzusu geldiklerini eşidersin.

Kütüphanenin bu boşluğunu mahalli vaziyete nazaran Halkın çokluk mahallinden uzakta bulunuşunda aramak, (aşika Bağdat uzak değildir.) sözü ile yaraşık olmadığı gibi yeni yetişen gençlerin ihtiyacına kâfi gelebilecek yeni yazı ile yazılmış kitapların bulunmamasında da aramak doğru değildir. Çünkü okuyup yazmada yeniler eskileri çoktan geçmişlerdir.

Bunu okuma zekânın azlığında ve en çok bu zevki muhitimizde tavla ve kâğıt oyunlarına tercih edememek gibi cemiyetteki ruhî hadisede aramak icabeder. İşte her vakit karşılaştığımız cemiyet mefhumu kendini gösterir.

Evet: Cemiyet her sahada daimî değişmelere maruz olan iktisadî, hukukî, ahlakî, edebî nizamile sonsuz müvazene arayan bir manzumedir. Bu nisbî müvazene cemiyeti yaratan ferdlerin her türlü ihtiyaçlarını temin ve bu ihtiyaçların yerine gel-

mesile mütenasip adaleti elde etmek demektir .

En doğru bir sözle , cemiyetin mütevali değişmelerile mütenasip muvakkat istikrarın doğuşudur. İşte bu uğurda bocalayan cemiyet daima zıkkakvari yükselip alçalan ihtiyaçlarının başka , başka tâbilere bağlı kaldığını görür ve fakat bu tâbileri her tabii ve arizî mevania rağmen kendine matbu etmeğe çalışır . İşte bu gaye ve asil ile çalışan cemiyetler dağın etrafı nurlu ışıklarla parlatan bir varlık ve herkese mutlak surette adâlet tevziini gaye eden bir mefhum olmuştur.

Cemiyetin bu gayemizi ferdlerin sarsılmaz bir imân ile el ele çalışmaları meydana getirdiği kabul edilirse; ferdlerin zarurî olan işleri yapmalarındaki ihmalkâr fiilleri de o nisbette nizamı bozan hadiselerdir . Bunu yerinde olarak basit bir misal ile de söyleyebiliriz: Nasıl ki insan bünyesini teşkil eden hücrelerin birer birer faaliyetten geri durması vücudun çökmesini intaç ediyorsa cemiyeti kuran ferdlerin kendilerine düşen vazifeleri ifa edememesi de aynı neticeyi meydana getirir . Zira cemiyette ferd Cemiyetle müterafikan cemiyet için çalışan bir varlıktır. Artık tabiatın mutlak ve umumî kanunu olan istikrarsızlık , herkese ve her ferde kendi mihveri dahilinde bir takım işler yüklemiş ve bunların yerine getirilmesini de istemiştir. Bu isteğin husulü terakki denilen kelimenin tam kendisidir.

Terakki demek insan zekâsının cemiyetin kanunlarına zamanla hakimiyetinin artması demektir. Gerçi

tsrhin muayyen bazı sahifelerinde tabiat kanunlarına hakimiyet, eskisine nisbeten azaldığı görülebilir. Bu vaziyetlerde tabii bir inhitat iştişmam edilmemelidir, bilâkis bu gibi hareketler yakın bir istikbâl için bir başlangıç ve bir hız alışıdır. Bugün Malatya'nın her köşesinde tesadüf edilen kahvelerin çokluğunu, işsizlikte değil, cemiyetin ferdlere ayırmış olduğu işi genç zümrenin yapmamasında aramalıdır. Gençlik , herhangi tabakada kendi hücrelerine çekilmiş bir şahsiyetten ziyade, kendini çevreleyen tanımak ve kendini tanımak ve kendini tanıdığı kadar da cemiyetin işlerini yapmak ve tam manasile ulusal olmak demektir. Bugün memleketimizin Cümhuriyetin feyizli nur ve verimli lutuflarından verildiği nisbette ilerleme göstermemesi , başlı başına bir derd ve mevzudur, bu suretle mevzu harici kalan bir mesele üzerinde fikir imâli ise doğru değildir .

Memleketimizde gençliğe belâğen mabelağ kifayet eden bir kütüphaneye mevcuttur. Ve muntazam salonu her zaman açıktır. Herhangi bir dakikada gidilse işyarını güleç yüzü ile karşılaşırsınız, yegâne arkadaşı, salonu dolduran ortadaki büyük masa ile dizilmiş boş sandalyalardır . Bu sandalyaların daimî boşluğu, memleket gençliğinin okuma yazma zevkini tatmasına bir başlangıç olarak temenni etmeliyiz. Yevmî meşgale ile hasıl olan bütün yorgunluğu alışık yürüyüşlerle doğruca kahvelerde sigara dumanlarına boğarak karartmak tavla ve kâğıt oyunlarıyla bir kat daha zihinleri yormaktansa, sıcak ve munis Halkevi kütüphanesine koşup mecmua ve kitaplar ara-

Meyve Bahçesi Yapılacak Tar- lanın Hazırlanması

Malatya Meyvecilik İstasyonu
Teknikeri
Ahmet TUZAK

1—Meyve bahçesi yapılacak tar-
lanın fidanları dikilmeden evvel iyi
işlenmiş ve hazırlanmış olması şart-
tır. Bu hazırlama işi de krizme yap-
mak suretile temin edilir. Eğer bir çok
seteblar dolayısıyla krizme yapmağa
katiyen imkân görülemediği takdirde
hiç olmazsa fidanların dikilecekleri
yerlerin bir metre murabbalık sahası
70—80 santim derinliğe kadar toprağı
kazmak suretile fidanların ilk büyüme
zamanlarında yardım edilmiş olur. Kriz-
menin faydeleri: Toprağın üstüne düş-
en yağmurların toprağın içerisine
kolayca girerek depo edilmesini te-
min eder.

2—Krizme sayesinde fidanların kök-
lerinin toprak içerisine kolayca da-
ğılması temin edilir. Ve bol gıda bu-
lularak büyümeleri çabuk ve iyileşti-
rilmiş olunur.

3—Krizme edilmiş toprağın içeri-
sine hava kolaylıkla girer ve top-
raktaki mevcut ham ağaç gıdaları
olgunlaşır.

4—Toprağı derin işlerken muzır
otlarda kolayca ve iyi olarak temiz-
lenir.

—Krizme sayesinde toprağın alt
tabakasındaki ham toprak yukarıya
yukarıdaki olgun toprakta aşağıya
alınarak her iki tabakadan da isti-
fade imkânları bulunmuş olduğu gibi
daha bunlara benzer bir çok faide-
leri de vardır.

Krizmenin derinliği:

İklimi ve bilhassa yazları kurak
olan mahallerde krizme derin yapı-
lır. Yazları yağışlı ve sıcakları mu-
tedil olan yerlerde krizmenin o ka-
dar derin yapılmasına lüzum yok-
tur. Killi topraklarda krizmeyi de-
rin yapmak faide yerine ekseriya
ziyan yaptığı görülmüştür.

Bu sebeble 40—50 santimlik de-
rinlik kâfidir. Halbuki hafif toprak-
lar da tamamiyle aksinedir. Krizme-
ye ne kadar derin yapacak olursak
o kadar iyidir. Yani 70—80 santim
derinlik kâfidir.

Krizmenin mevsimi:

İklim, toprağa ve fidanların di-
kim zamanlarına göre değişirse de fi-
danların dikilecekleri zamandan bir
buçuk iki ay evvel yakılması lâzım-
dır.

(Arkası Var)

sında kendini bulmak kadar deruni
bir zevk tasavvur edilemez. Artık ce-
miyetin ferdlere tahmil eylediği ve
ondan beklediği büyük hizmet, aman-
sız zamandan büyük bir kıskançlık-

la istifadeye konarak hırsız tabiatın
sakladığı feyzlerden istifade yolunu
aramak kadar tatlı ve mesut bir haz
olamaz.

AVUKAT: HÜSNÜ

Bana göre seneler

Bana göre seneler ; zamanın yırtık, yamalı ve delikdeşik olmuş kürresinden sızan ve birbirini kovalayan yeknasak damlalardır .

Ey, tabiat ve mahlukatın ömrü ile beslenen doymaz seneler! Geride bıraktığımız binbir çeşit hatıraları nisyan âlemine külledikten sonra ağır silindirinizin altında soğutup , söndürüp gidiyorsunuz . Önünüze çıkan ve size karşı koyan her müşkülâtı ve yapma, diyerek insanı duygularınıza hitap eden her masumiyeti amansızca çiğneyip geçiyorsunuz . Günlerinizin keskin tırpanına sevgi, ihtiras, renk, güzellik demetleri dayanmıyor. Dünya bunların enkazlarıyla dolu . Mukadderat ancak sizin tayin ve tahdit edeceğiniz şeylerdir . Talih fırtınaları şeffaf ve seyyal âleminizin oluş şeklindeki tecelliyatından başka bir şey değildir .

Toprak üstünde sürünen basit

Güneş Batarken

Günün son kızılığı gözlerime dolarken
En derin acıları ruhumda duyuyorum.
İki dakika sonra ufuklar da solarken
Bu derdi bende değil dünyada buluyorum .

Güneş karardı, yoksa oda mı benim gibi?
Geride kan bıraktı yaralı kalbim gibi .
Her ümidi söndürdü kara taliim gibi,
Bir değil şimdi binbir derdime ağlıyorum .

L. Bıyıklıoğlu

bir canlıdan tutunuz, en yüksek bir mahlûka varıncaya kadar hepsi iradeniz, arzunuz ve hakimiyetiniz altında!. Hayat , elinizde bir oyuncak gibi yuvarlanıp gidiyor!.. Siz bu oyuncacığın arkasından hırçın ve şımarık bir çocuk titizliğile koşuyor , koşuyorsunuz. yuvarlanan hayat ademe düşüyor , siz de asırlara karışıyorsunuz. Bahtiyar olan sizsiniz; bedbaht olan, yıpranan, kuvvet ve kudretinden kaybeden biziz ve tabiatdır.

Bir nehre benziyorsunuz ki , her gününüz o nehir suyunun bir damlasını teşkil eder; böylece tükenmeyen günleriniz tükenmiyen damlaları ve nihayet bu akar suyu meydana getirir: Zaman adındaki akar suyu!

Bir akar su ki, her damlası bir hayatı boğa boğa, çırpındıra çırpındıra sürükleyip götürmekte . Sessiz ve esrarengiz akışlarınızda daima bir feryad havası duyulur .

Hayata henüz gözlerini açan ve ilk teneffüs yudumcuklarını alan bir canlı ister istemez kendisini size terk etmiştir. O soğuk ve hoyrat sinenizde nasibine düşen hayat fashını güle güle de olsa, ağlıya ağlıya da olsa yaşayacak; evet sade yaşayacaktır O kadar !.

Sevgilerini, sevinçlerini , gençlik ve güzelliklerini yer yer gasbedip sonunda sefil bir kılığa soktuğunuz insanlar ne kadar saf ve ne kadar sadıktırlar ki, ölümle boğrzlaşırken dahi kalplerinde size karşı bir alâkânın ve bir temayülün mevcudiyetini izhar etmekte bir nevi mebcuriyet hissederler .

Onlar size bütün varlıklarını verdikleri halde siz buna mukabil ne

Çakır Ayşe..

Yazan : H. Cahit ULUCENK

Ona bu ismi kim takmıştı, bilmiyordu . Kendini anlıyalıdan beri hep işittiği isim Çakırayşeydi . Bir evde anasına sormuşdu ;

— Ana, bana neden Emine demiyorlar, benim ismim bu değil mi? .

Anası bu sual karşısında biraz afallamış, saf kızını kandırmak için

ortaya gelişi güzel bir yalan atmıştı.

— Emine... sen ilk doğduğun zaman baban ismini Emine koydu. Fakat biraz sonra emmilerin, avratların gelince Emine'ler çok olduğunu senin isminin Çakırayşeye çevrilmemesi ısrarla istediler . Baban emmelerini kırmadı gün bugün seninin a-

verirsiniz ? Bir ümit diyeceksiniz . Ümit ... Bu, öyle efsunlu bir vait ki insanları günlerce hayâl ve hülya iklimlerinde, şöhret ve ihtiras göklerinde renk ve güzellik bağçelerinde, peri ve hürri kâşanelerinde gezdire gezdire nihayet hayıtın ölüm ve yangın kokan ucsuz bucaksız çöllerine başıboş terkeder .

İşte insanlara gösterdiğiniz iltifat ve teveccüh bundan ibarettir . Seneler, nankör seneler !..

Sizi merasimle, şenlikle karşılayan, takdis eden, seven ve sergüzeştlerinize çocukca, çılgınca kapılan insanlara afet halindeki bu semavî ve sırrî işkencelerle mukabele etmeyin ! Hele gözleriniz körpe bir hayatın kımıldanışına ve kulaklarınız şen, şakrak, gürbüz bir cıvıldaışın geldiği cihete hiç çevrilmesin !..

Sizden bunu istiyorum; ey bütün bu hakaretlerine, ihanetlerine ve imhakârlıklarına rağmen yine insanlar tarafından beklenen, sevilen seneler ..

**Bu yokla cür'etimi, dostlarım, mazur bulun ;
Yanmıyorsam hoş görün, arkasından bir yılın..**

**Bence o, her sevinci kırmış yere atmıştır ,
Mevcut derde yalnız bir parça dert katmıştır !.**

* *
*

**Yüzündeki çizgi, renk... ve gönlündeki gamın,
Hatırası değil mi, sönen en son akşamın ??.**

31 / 12 / 1937

M. Gündüz YOLDAŞ

din Çakırayşe kaldı.

Çakırayşe bu yalana kolayca kanmamışsa da, kanmış gibi görünmeği kabul etti, sesini çıkarmadı. Onu bugün köyde hep Çakırayşe diye çağırıyorlar .

* * *

Çakırayşe büyümüş ayın on beşi gibi olmuştu. Uzun kirpikleri, ince kaşları, mütenasip vücudu insanı çileden çıkarmaya kâfiydi. Bazan ayağına yemenisini, Başına kırmızı örtüsünü attığı zaman kendini sokağa atar, akşama kadar orman, dere, tepe demez dolaşırdı. Kimseden korkmaz, çekinmezdi . O böyle düşünür "bir köy delikanlısından, agasından fenalık gelmez, derdi. Onun içindirki yüzü ateş gibi, yanakları kırmızı kendisi canlı idi.

Çakırayşe hür yaşamaya alışmış anası, babası onu serbest bırakmışlardı . Zaten babası ismini bilmediği bir harpde ölmüştü, anası ise gün dogarken davarları alır, gün batarken köye dönerdi. Çakırayşe bazanbaşını alır tabiatın güzelliklerinden bir parça almağa koşardı . Yorulunca ağacın altına oturur, kendince bir şeyler düşünmeye çalışırdı . O köyün avratlarını görmüştü. On altı on yedi yaşına basınca evleniyorlardı . Sonra bazı avratlar, yavuklu tutmak, sevmek, sevmek istiyorlardı . Bunu o kendi akranları arkadaşlarından işitmişti Fakat Çakırayşe on yedi yaşına bastığı halde gönlünde azıcık olsun bir başkalık duymamıştı .

* * *

Böylece bir kaç sené daha geçdi . Köy delikanlıları, köy avratları onu hissiz, taş göntüllü diye de-

di kodu yapmağa başladılar . Kışlan bir gündü dışarda lapa, lapa kar yağıyordu . Çakırayşenin anası bir kaç gündür davarları alıp çıkamıyordu. Çakırayşede evde ocağın başında çorap örüyordu . Anası yanında ateşi karıştırıyor, hafif sesle köy türküsü mırıldanıyordu . Çakırayşe biran ocaktan çıkan kızıl aleve gözlerini dikdi . İçi ısınmış canı sıkılmışdı . Elin-den işini bıraktı, Derin bir „oh” çekdi, anası gözlerini kaldırdı . Kızına bakdı .

„Çakırayşe dedi” o ilk defa kızına bu şekilde hitap etmişdi . Ona dışarda herkes Çakırayşe derlerdi . Fakat anası Emine diye çağırırdı . Çakırayşe gözlerini ona dikdi, gülümsedi . Anası mühim bir şey söyleyecek gibi bir tavır takındı, ağır tonla söze başladı :

„Çakırayşe kızım, bugün sana küçükdenberi sakladığım bir şeyi söyleyeceğim . Bu senin hayatında bir dönüm olacak Hanı sen bana bir kaç yıl evvel „ana benim adım Emine neden Çakırayşe diyorlar?” diye sual sormuştun işte onun doğru cevabı:

”Sen doğduktan sonra, seni Ak-yurd köyünden Muhtarın oğlu Çakıraliye istediler, oda o zaman küçüktü s e n i istediklerini bilmiyordu. o günden söz kesildi, sen Çakıraliinin oldun . Kızım seni baban ona verdi. Ondan sonra senin adım Emine değil Çakırayşe olmuştu. Çünkü Çakıralinin babası öyle istemişti.

Çakırayşe bu sözleri soluk almadan dinledi, gözleri yaşardı başı önüne düşdü. Demek hüriyet elinden bir kuş gibi uçmuş o, başkasının malı olmuştu . Canı sıkıldığı halde kızlık gururu onu sarmış, Çakıralinin ya-

ğız olup olmadığını düşünmüştü. Onu görmüş gibi geliyordu, fakat o zaman hiç bir ilişiği olmadığı zannedtiği için ona alıcı gözle bakmamıştı .

Anası sözüne devam etti: „Dün zehralara konuk gittiğin zaman, Muhhtarın oğlu Çakırali babasile geldi, artık gelinlerini almakda bir mahzur olmadığını ve gelecek yıl bu gün Allah kısmet ederse çocuklarının düğünlerini yapacağını söyledi .

* * *

Bir yıl düğün hazırlıklarıyla geçmiş, düğünü gelmişti .

O gün şafakla beraber köyde bir bayram eğlencesi başlamıştı . Düğün evinin kapısının önünde duran davulcu, köyün has musiki havalarını çalıyor ortada efeler millî oyunlar oynayolardı . Akşam gün batıncaya değin bu böyle sürdü . Köyün en güzel yolunda kıvrak atlarla tozu dumana katan arabalar gelip köyün konuğunun önünde durdu . Arabaların içinden Çakırali atladi, beyaz duvaklar arasında taşbebek gibi duran Çakırayşesini aldı, köy halkı arasından geçerek arabasına bindirdi . Bir alkış tufanı ortayı kapladı, köy delikanlıları inmişti titredİ, hem cesur, hem güzel bir köy kızını kaybediyorlardı . Yaşa.. sesleri boğuk çıktı, yolun açık olsun sözleri işitilmedi, silâhlar patlamadı, arabaya tozlu yoldan geldiği gibi, uzaklaştı .

* * *

Ertesi gün Çakıralinin kapısının önüne iki süngümlü jandarma dikildi :

„Askere.. Hadi, yürü dediler ...
Ta... Uzaklardan tellahın sesi, se-

ferberliğin ilân edildiğini söyleleyordu . Çakırali bir defa don a kaldı, sonra kan başına hücum etti . Aklına şu geldi ”karısını alup dağa kaçmak” sonra durdu, aile sevgisi her şeyden üstündü, fakat fakat vatan sevhisi o her şeyden mukaddesti . Akranları sınırda döğüşürken ö karı koynunda yatamazdı ona sonra „vatan haini” derlerdi . İçinden bir ses daha duruyor, tereddütünü ediyor-sun ? . sınıra koş, koş diyordu .

İçeri girdi, Çakırayşesini çağırdı ona bir gecelik yakınlıktan sonra sınıra bir er olarak gitmek mecburiyetinde kaldığını anlattı . Çakırayşe bir defa gözlerini Çakıralisine dikti sonra başını eğdi, bu ayrılık mukaddesti, acıydı fakat, işin ucunda vatan ödevi vardı... .

Berber bir çıkı yaptılar, biraz sonra son puse aralarında göz yaşlarıyla neticelendi .

“Çakıralim güneş sönünceye kadar seni bekleyeceğim. Ali şu cevabı verdi “Çakır gözlerim, Alinin güneşiyle parlansın” o seni unutmayacak, ta ölünceye kadar . Bekle bir gün sağ olarak olarak dönerse, ilk defa Çakırayşesini arayacak .

Çakırayşe hıçkırarak şu sözleri söyledi :

“Ali, sınırda kahramanca döğüş ki Ç a k ı r a y ş e n başka birisinin olmayacak, kendine yavuklu ediün meyecek, mezara gidinceye kadar seni bekleyecek .

* * *

Aradan uzun seneler geçdi, Çakırayşenin kocasından hiç bir haber gelmedi, hatta geri dönenlerden bazıları onun harpde öldüğünü söyleyorlardı . Bilhassa cepheden dö-

nenler arasında Uzunali bunu ısrarla tekrarlıyor , o öldü, Çakırali öldü diyordu . Çünkü Çakırayşeyi çıldırasiye seviyordu . Bir kaç defa su kenarında fırsat düştükçe Çkkırayşeye :

„Ayşe .. Çkırალიyi bekleme o öldü, gel biz evlenelim. neden canım sanki Ayşenin gözleri bulutlanıyor, ona kapıda vermiş olduğu sözü hatırlıyor, eliyle tutmuş olduğu çocuğuna bakıyor .

“Olmaz.. olmaz . hiç ısrar etme, bir Türk kızı verdiği sözü tutar, onu ölünceye kadar bekleyeceğim diyordu .

* * *

Aradan daha uzun yıllar geçti, Çakırayşenin oğlu büyüdü, delikanlı oиду . Çakırayşe ihtiyarladı, çöktü yüzü buruşdu, Çakıraliyi bekledi,

Çakıraliyi hatırladıkça ondan biricik yadigârı olan oğlunu bağına basıyor, ona her şeyi anlatıyor ve diyordu :

“Babanın babası beni doğduktan üç dört gün sonra istemiş ve ona verilmişim, bir gecelik düğünümüzden sonra o savaşa gitti, bir daha geri dönmedi . Fakat oğlum baban cesur, kahraman bir adammış . . . Bulutlanan gözlerinden bir kaç damla yaş damladı, Ve devam etti. „Ona söz verdim onu bekleyecektim, bekledimde.. Yalnız babanın ölümünden

istifade etmek ve bana dış geçirmek isteyen Uzunali vardı . Köy yolunda bir kaç defa önüme silâhla çıktı, beni ölümle tehdit etti. Çakırayşenin oğlu boğulurcasına bağırdı . Verilen bir sözü bozdurmak istemiş ondan intikamımızı almalıyım,, anası tatlı sesle devam etti „oğlum baban bir kahramanmış, dedim harbde şehit oldu . Ben bugün bir şehit karısıyım, o şerefın yarısında bana düşmezmi ? . Sen sen Uzunaliden intikam almağa kalkarsan sonra bize ne derler ? . Şehit babanın ruhu işkence görmezmi ? . Zaten oda şimdi benim gibi çökmüştür, onu affet . . Bu bize yarrşır .

Sende evladım baban gibi ol, köy kızları Çakırayşe gibi olsunlar , böyle kahramanların çocukları da er, yiğit kahraman olur . Yarın sende evlenir, bir gecelik bir mürvet görür ertesi gün harbe çağırırlarsa hiç tereddüt etme her şeyi yüz üstü bırak ve sınıra koş . . Vatan için ölmeğe, gözlerin arkada o' masın , üzülme , çünkü arkada bıraktığın sevgilin Çakırayşenin kanını taşıyor . O kanı taşıyanlardan ihanet bekleme .

Yurdun için ölmeğe koş . . Kendini ona feda et . . ki . . Çakırayşelerin düşman çizmeleri altında kalmasın . Vatan, egemenlik içinde çalkalansın .

Yazan : H. Cahit Ulucenk

- Agrotis -

MALATYADA tütüncülük seneden seneye inkişaf etmekte olduğu memnuniyetle gö-

rülmektedir . Bu nebat yüzünden çiftçilerimizin edindikleri istifade diğer mezruatla kıyas edilemeyecek dere-

cede yüksektir . Tütün ziraatı ve bñl hassa kurutulması hakkında inhisar idaresine mensub ekisperler tarafından tütün zuraina izahat verilmede ve islahının teminine çalışılmaktadır . Netekim iki sene evvellinge kadar kökünden kesilmek suretile kurutulan tütünlerimiz artık yaprak, yaprak ipe dizilmekte ve bu suretle kurutulmağa başlanılmıştır .

Bngday, arpa, Mısır, pamuk, susam patatis, bağ ve daha bir çok mezruata ve bu meyanda bilhassa tütün fidelerine pek mühim zarar yapan ve fen dilinde adına AGROTİS namı verilen böcek hakkında bu yazımızda izahat vermęi faydalı bulduk .

AGROTİS kurtlarının ziyanı ilk baharda tütün tarlaya dikildiğini mütaakip başlar . Bu kurdun ziyanı yüzünden pek çok tarlalarda mükereren fidan dikilmek mecburiyeti hasıl olur . Fidanlar ekseriyette bu kurttan kurur . Tütün tarlasına sabahleyin gidildiğinde bir çok fidelerin solmuş ve toprağa doğru eğilmiş olduğu görülürse bu kurtların mevcudiyetinden pek büyük bir ihtimalle şüphe edilebilir . Tütün fidanını toprak hizasından veya sathının bir az altından keser kestiği fidanın dibinde gündüzü saklanarak geçirir . Tütünün kökü el ile yoklanırsa 2=2,5 santmetre derinliğine ve kökün nihayet 7—8 santmetre etrafında tırtıl kıvrılmış bir halde bulunur .

Tütün dikileli ancak bir kaç gün olmuş ise tırtıl tütünü tamamen keser fidan oldukça büyümüş ise tırtıl fidanın gövdesini biraz kemirir ise de kurutamaz . Fakat kemirmekle yaptığı yara fidanın kuvvetini azaltır .

Bu tırtıl ziyanını umumiyetle gece yapar .

„AGROTİS„ böceğinin evsafı Ağrotis tırtıllarının evsafı nevine göre değişir . Yedi muhtelif varyetesi olan bu böceğin hepsinben ayrı ayrı bahs etmek hem uzun ve hemde oknyucuları fazla işgal edeceğinden varyetelerinden sarfinazar la umumî malûmatı zikr edeceğiz .

Renkleri çok muhteliftir . Toprak renginde veya boz renkde muhtelif yeşil renklerle, sarımtrak ve kırmızımtrak ve sair renklerde olanları vardır . Alelâde beş santimetre uzunlukta olurlarsa da bundan çok küçük olanları da mevcuttur . Vücutları kuvvetli düz ve çıplak ve üstüvani şeklindedir . dokanıldığı zaman ve hali istirahatta iken kıvrılmış olarak bulunurlar . Bu tırtılların kışı kurt veya krizalit halinde geçirdikleri ve bazanda son bahardâ yumurtlanmış olan yumurtalar ilkbaharda açılırlar . Krizalit haline geçmezden biraz evvel toprağın 3—5 santimetre derinliğinde muhafaza yaparak bazan koyu kırmızı veya sarı ve bazanda esmer mahoni renkde olarak krizalit olurlar . Toprak sürüldüğü vakit bunlardan bir çoğu meydana çıkar .

Kelebekler hazirandan eylül ayına kadar görülür . kanadları esmer renkte karışık renkli nakışlı resimlerle süslüdür . Her birine iki nişane vardır . Biri kelebeğin vücuduna yakın ve hemen üzerinde müdevver bir şekilde ve diğeri kanadların zirvesine yakın daha büyük ve böbrek şeklindedir . Umumiyetle üst kanadların rengi daha

koyudur. Alt kanadlar daha açık renkte veya beyazdır. Kelebekler gündüzleri gizlenirler ve ancak güneş battıktan sonra uçarlar. Dişi kelebeklerin yumurtahıkları yumurta adedi pek ziyade değişir. Bazan bir dişi yüzden az yumurta yumurtladığı h a l d e bazanda 700 ve hatta 1000 yumurt bırakanları vardır. Kelebek yumurtalarını tarlalardaki nebat veya küçük büyük ağaçların yaprakları üzerine küme halinde bırakırlar .

MÜCADELESİ

1 — Tırtılları toplamak, haşerenin hayatını anlatırken tırtılların gündüzleri toprak içinde saklandıklarını söylemiştik. Bunları el ile toplamak kabildir. Tırtılı bulunca el ile ezmeli. Tütün fidanının kesildiği görülünce bu usule müracaat ve çapa ile meydana çıkarup çocuklara toplatmak çok faydalıdır .

2— Fidanları teneke veya mukava üstüvane ile ihata etmek, bu usul hem pahalı ve hemde tatbiki müşküldür. Malûmat kabilinden zikr edilmiştir .

3— AGROTİSLERE karşı en müessir mücadele şekli zehirli kepektir. Ancak zehirli kepeğin tatbiki bir takım şeraite riayet etmekle kabildir. Bunun için bu mücadelenin mücadele idaresinin nezareti altında tatbiki zaruridir. Kullanılan zehir bilhassa uranyadır. Tütün tarlalarında AGROTİS tahribatı görülünce lazımgelen tertipler dairemizce yapılacağı için burada ayrıca izahından sarfinazar edilmiştir .

S. VARDAR

Cümhuriyet Edebiyatı

Yazan: Cahit ULUCENK

Bugünkü edebiyat dükü -1- edebiyattan bir kat daha yükselmiştir. Dün "Fecriati" ve "servetifünun" gibi iki yüksek ve toplu edebiyat zümresi görüyoruz. Fecriati olsun, Servetifünun olsun, dünün en kuvvetli mahsüllerini vermişlerdir. Fakat dün denon kısa zaman bugün kâmilen ölmüş addedilebilir.

Tevfik Fikret en kuvvetli bir şair, Halit Ziya Uşaklıgil en realist bir Romancı idi. Bihassa Halit Ziya romanda Avrupa tekniğini kabul etmiş, bize dün Erijinal eserler vermiştir. Fakat bu mahsuller ancak bugünün sanatına destek ve temelden başka bir işe yaramaz. Biz eskileri inkâr etmiyoruz. "Onlar bizi inkâr ettikleri gibi..." Bilakis kabul ediyoruz. Kısaca şöyle söyleyebiliriz: Dün onlar toplu bir sınıf edebiyatı yaratmışlardır.

Açık konuşalım. Tevfik Fikret, Halit Ziya'nın eserlerinde halka, yeni "Halk edebiyatına" bir neze yakınlık var mıdır?. Yok. O halde bugünkü edebiyat, dünkünden ayrılıyor. Biz bugün halkçıyız, halk edebiyatının mümessiliyiz. Bütün duygu umumî kütlenindir. Ona lâzım olan edebiyat bugün doğmak üzeredir. İşte bize kkkar gelen:

- 1—İslâmiyetten evvel Türk edebiyatı.
  - 2—İsiâm medeniyeti tesiri altında Türk edebiyatı.
  - 3—Garp medeniyeti tesiri altında Türk edebiyatı.
- Bu üç devre edebiyatı yanına,

dördüncü olarak “Cümhuriyet Edebiyat” ında ilâve etmek en yakın bir zaman meselesidir. Bu yakın olan idealimize kavuşacağımızdan şüphemiz yoktur.

Cümhuriyet gençlerinin bize sundukları eserler arasında özlü istidatlar kuvvetli ümitler var. Bilhassa, “Necip Fazlî” ve “Cahit Sıtkı”, “Ahmet Muhip”, “Behcet Kemal”, şiir vadisinde “Sebahattin Ali”, “Falih Rifki”, “Peyami Safa” roman vadisinde Cümhuriyet edebiyatına girecek parlak istidatlardadır.

Halk edebiyatını tetkik eden onun tesiri altında kalan “Orhan Şakir” in ve “Ahmet Kutsi’nin meydana getirdiği Lirik,engin harikulade tıpkı halkın coşkun şiirleri gibi. Bize dünü aratılmıyacak kadar kuvvetlidir.

Binaenaleyh; bize en yakın olan bir ideali bekliyoruz. Oda Cümhuriyet Edebiyatıdır. Bunda şüphesiz yoktur. Yeni nesil Cümhuriyet gençliği bunu başaracaktır. Bizde sınıf olmadığına göre, onun edebiyatı da sınıfsız, milletin öz malı olacaktır. Tekrar ediyorum, Cümhuriyet Edebiyatı uğrunda başladık başaracağız.

1—Burada kastettiğim “Osmanlı” devri edebiyatıdır.

HAŞİYE:

Geçen sayıda kendimize hasbir edebiyat yaratmalıyız. Yazım bir çok müfettiş hatalarıyla çıkmıştır. Burada bunu söylemeği fâideli buldum.

H. Cahit ULUBAN

Madde ve Atom

Yazan: Lise Fizik Öğretmeni

Hakkı PALANDÖĞEN

Madde: Kâinatta mevcut olan ve hislerimize tesirleriyle varlıklarından bizi haberdar eden bütün cisimlerin heyeti umumiyesine birden maddî âlem veriyoruz. Meselâ demir, kâğıt, su, hava , , , , ilh gibi

Biz cisimleri karakteristik vasıflarıyla tanıyorduk. Bu vasıfların en birinci faydası muhtelif iki cismi birbirlerinden ayırt edebilmekliğimizi bize temin eder. Bundan başka cisimlerin ikinci bir takım evsafı daha vardırki: bunlara da umumî vasıflar namı veriyoruz: Bu vasıflarda bize adetleri pek çok olan cisimlerin ne gibi hasseleri hâiz olduklarını öğretir.

İşte bütün cisimlerin malı olan bu müşterek vasıfların hepsi bir kanun, bir prensip altında toplanmışlardırki: bu umumî kanuna madde diyoruz. O halde maddeniz umumî vasıfları aynı zamanda da cisimlerin umumî vasıflarıdır.

Maddenin umumî vasfı ise: genişlemek, büzülme, hareket ve tenbellik pa çalara ayrılmak, sıkışmak elâstikiyet ve ilâ ...

ATOM: şimdi madde diye tarif ettiğimiz haricî maddî âlemimizi anlayabilmemiz için görüş seviyemizi bu maddenin en küçük bir kısmına çevirelim; görürüzki her hangi bir cisim tamamen birbirine benzeyen ve molokül dediğimiz gayet küçük parçacıklardan yapılmıştır. Bu

parçalar arasında da „moleküller arası” denilen aralıklar vardır . Bu aralıklarda moleküller birbirini cezbederek cismin şeklini tayin eder . Meselâ sülphür cisimlerinde bu aralık gayet küçüktür . Çekme kuvveti ise çok büyüktür . Meselâ bir kaç parçasını parmaklarımızla kırmak için çok güçlü çekeriz . Mayilerde ise aralık çok fazladır, cazibe azdır . Moleküller birbirleri üzerinden kolayca kayarlar suyun akması gibi gazlarda ise bu kuvvetler mayilere göre daha çok az olduğundan onlarda kalıbına sığmıyarak her yeri doldurur . Şimdi de molekül âlemi içerisine girelim . Buradaki âlem bizim güneşle arzımızın âlemine çok benzer , moleküllerde kendisinden daha küçük ve atom denilen küçük parçacıklardan yapılmıştır . Basit cisimler moleküllerini iki veya daha ziyade atomdan yapılmıştır , bir atoma bakılırsa buda iki parçadan yapılmıştır : birisi en içte nüve denilen ve atomun merkezini teşkil eden ve müsbet elektrikle yüklenmiş olan kısım, diğeri elektron denilen ve bu nüvenin etrafında ve bir daire çevresi üzerinde dönen ve menfi elektrikle yüklenmiş olan kısım .

Arzımız güneşin cazibesine kapılmamak için güneş etrafında dönecek olsa menfi olan elektronlarda müsbet nüve üzerine düşmemek için dönmelerine devam ederler . Burada müsbet ve menfi elektrik birbirini tatil ettiği için cisimde hiç bir elektrik yokmuş gibi görünür . Meselâ elimizi vurdığımız hiç bir cisim bizi çarpmaz, bu elektronların adedi ise on hafif cisim yani „hidrojen” de bir tanedir . Cisim ağır-

laşınca bunlarında adedi çoğalır . Cöylece Lityümdede : 7 kömürde : 12 ve ıhyet en ağır maden olan oranyumda : 92 tane elektron vardır . Bir elektron üzerindeki menfi elektrik 1,59/10,9 kolon görülüyorki çok küçük adettir .

Bir elektronun ağırlığı 0,90/10,27 görülüyorki neticede cisim ne olursa bünyesi elektron ve nüve dediğimiz biri müsbet diğeri menfi iki elektrikten ibaret kalıyor ve bu nüvedeki elektrik miktarının bir miktar artmasıyla madde başka bir şekle bürünerek başka cisim ismi altında karşımıza çıkıyor .

Yukarı da söyledik ki cisimlerin en hafifi olan EYDROJEN atomunda tek bir nüve ve tek bir elektron vardır . O halde bundan bütün maddenin anasının Aydrojen olduğunu çıkarabiliriz . Yapılan tecrübelerde bu noktayı çok iyi izah ediyorlar .

Yapılan hesabata göre bir Hidrojen atomunun ağırlığı 1 6 1/10,23 gramdır .

Hülâsa : Bütün kâinatta bin bir şekilde raslanan bütün cisimlerin anası ve şayani hayret bir azametle küçük bir elektrondür .

Biz Türkler

Özgen gelir acuna, özgen yaşar ölürüz
Bizler toprağa değil; tarihe gömülürüz
Her ulustan büyüğüz şerefte, yaşta, taştta

Gücümüz tez tanınır girdiğimiz savaştta
Baş döndüren hızını şimşekler bizden alır
Bizimle boy ölçüşen yenişir altta kalır

Bizim ile kıvanır, övünür göğe yerler
Biz Tanrının gücüyüz, bize şanlı Türk derler
Beşeriyet soyunu ararsa bizde bulur

Önümüzde her varlık kendini dizde bulur
Şimşeklerin hızından daha aşkın bir hızla;
Dört bucakta dolaşan biziz atlarımızla.

Biziz' kahreden Zulmu, biziz koruyan hakkı
Savletimiz kaç kerre titretmiştir âfakî
Biz tarihin yıldız süsüyüz ülkelerim,

En son yine hakimi olacağız yerlerin
O, zaman dinecektir gönüllerin hep yası
Bu dünya olaçaktır bütün bir Türk dünyası

“Sefiller”

Yazan

FAİK AKDOĞAN Gİ .

Çöktü akşam
Son yolcu da geçdi yoluundan
Şimdi ortalık kara bir zindan
viranelerde
Meşum bir kuş türküsünü çağırıyor
Ve bağıyor
Gece
Bir işkence
Ölüme mahkûm bir adamın
İdam sehпасı kadar korkunç
Bakışlar tunc
Şehir karanlık
Hava belki sovak
belki ılık
Ve bir ıslık gibi rüzgâr
Tutturmuş çalıyor
Baykuş sesleri derinden derine alçalıyor .
Sokak sefillere serserilere

Gögsünü gere gere
yer gösteriyor .

—ONLAR—

O sefiller ki
Bahtiyarlar gibi, doğdular analarından
Bir baba onlara yatacak yer gösterdi
Bazisine sıcak bir döşek
Bazisine sovak bir şilte serdi
Zaten hayat ne ki

Sorarım size

Doğmak yaşamak

ve sonra
ölüm

Bunlar belli şeyler
Sen sefil adamların
Sefil olanların derdine
Bak

Bu adamlar
Karda kısta
Tipide fırtınada
Sıcak bir çorba
Rahat bir döşek bulmak için
24 saatta 24 saat çalıştılar

—Nafile—

Bu kafiye o menzile ulaşamıyor
Yine akşam boyunları bükük
Kalplerde hicran

Yerleri yatakları
Virane virane

Onlar bu yerin çocukları
Harabelerin mavi boncukları
Yüzlerindeki hayat kırışıkları ve

—TÂBİAT—

Bir gün bile bunlara gül demiyor
Bir dakika bile tatlı yüz göstermiyor
Biz öleceğiz

Sizde öleceksiniz
Hepimiz öleceğiz

—ÖLÜM—

Gence ihtiyara
Sefile bahtiyara
Herkes var

Bu bir kanun
Ve bir karar

Amma ölüm var ölüm var
Aradaki fark bu kadar
Sen viranelerde bir baykuş sesile

O kâşanelerde bir doktor tese lisile
Ölecek

—İŞTE HAYAT—

Ve onun pis Felsefesi
Sen sefil o bahtiyar

Sen bir dilim ekmek için durmadan çabala
O lüzum bile görmeden bu kaygılara
Yaşıyor

Senin bağrında yaran sızlarken
Acı, acı

Feryat ederken çocukların
O koca bir apartmana girmiş
Sıcak odasında

Kuş tüyü

Yastıklara gömüyor

Beyaz kabak başını

Ve düşünmeğe lüzum bile görmeyor
Tanrının kendisile eş yarattığı

Viranelerde yatan

Bir diilm ekmeğe can atan

Zavallı vataudaşını